

1. Zákon České národní rady o daních z příjmů: od 18.12.1992 no. Zákon č. 586/1992 Sb.
URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-586/zneni-20231001>.
2. Zákon o dani z přidané hodnoty: od 23.04.2004 no. Zákon č. 235/2004 Sb.
URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-235>.
3. Zákon České národní rady o dani z nemovitých věcí: od 01.07.1992 no. Zákon č. 338/1992 Sb.
URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-338/4>
4. Zákon České národní rady o dani silniční: od 31.12.1992 no. Zákon č. 16/1993 Sb.
URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-16>.
5. Zákon o spotřebních daních: od 24.10.2003 no. Zákon č. 353/2003 Sb.
URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-353>.
6. Zákon o stabilizaci veřejných rozpočtů: od 16.10.2007 no. Zákon č. 261/2007 Sb.
URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2007-261>.
7. Zákon o dani z hazardních her: od 15.06.2016 no. Zákon č. 187/2016 Sb.
URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-187>.

Герасименко О.

*«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», 5 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*

Кондратюк С..

*К.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів імені Віктора Федосова,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ДЕФІЦИТ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ Й ДЕРЖАВНИЙ БОРГ

Повномасштабна військова агресія росії проти України потребує величезних фінансових ресурсів й відповідно впливає на суттєве збільшення видатків Державного бюджету України. Крім, утримання Сил національної оборони, на які Україна щомісяця витрачає близько 130 млрд гривень [1], збільшились видатки на соціальний захист, охорону здоров'я, цивільну безпеку тощо. Загалом ведення війни, мілітаризація економіки, економічна нестабільність та криза спричинили зростання дефіциту Державного бюджету України, який в 2021 році становив 198 843,8 млн гривень (3,63% від ВВП), а уже в 2022 році сягнув 914 701,7 млн гривень (17,62% від ВВП) [2]. Наразі, бюджетний дефіцит є звичним явищем, проте його розглядають як чинник ризику, пов'язаний передусім з державним боргом та інфляцією [3]. Але під час війни, коли головною передумовою дотримання фінансової безпеки є забезпечення військової безпеки, бюджетний дефіцит, а також державний борг як його наслідок, має суттєвий вплив на стан фінансів держави, враховуючи економічні, політичні та соціальні аспекти ситуації, в якій Україна веде війну.

В пріоритеті держави наразі є видатки на оборону та закупівлю військового озброєння і техніки, адже під загрозою державний суверенітет, а російська агресія чинить геноцид української нації. Але оскільки через війну ВВП України знизився, вона не може самостійно забезпечити всі свої потреби, як і більшість країн, які воюють. Враховуючи високу вартість закупівель зброї, утримання армії, підтримання економіки та соціальної сфери, тому бюджетний дефіцит є

невідворотній. І в даному випадку щоб не збільшувати податки, уряд збільшив державні запозичення і як наслідок зростає державний борг. Він дозволяє ставити в пріоритет потреби країни та громадян сьогодні та перекласти сплату державного боргу на майбутні покоління. Таким чином, відбувається податкове згладжування – фіскальна політика залишається відносно стабільною, тягар державного боргу, що лягає на платників податків, розподіляється протягом довготривалого часу, дозволяючи стабілізувати економіку загалом, уникнути кризи та підтримувати діяльність бізнесу та споживання громадян.

Переважну частину державного боргу для покриття дефіциту Державного бюджету України становить зовнішній борг, який складається з грантів, гарантій та пільгових кредитів. Так, від початку повномасштабного вторгнення з 24.02.2022 року Україна, для фінансування загального фонду Державного бюджету України, отримала від міжнародних партнерів загалом 66484 млн дол. США станом на 25.10.2023, зокрема: 24208 млн дол. США від ЄС, 22880 млн дол. США від США, 6285 млн дол. США від МВФ, 3646 млн дол. США від Канади, 2077 млн дол. США від Японії, 1964 млн дол. США від Світового Банку, 1639 млн дол. США від Великої Британії, 1636 млн дол. США від Німеччини, 437 млн дол. США від Франції, 330 млн дол. США від Італії, 318 млн дол. США від Нідерландів тощо [4].

Станом на 31.08.2023 найбільшу частку державного боргу становлять кредити від ЄС (25,69 млрд дол. або 19,2%), Міжнародного банку реконструкції та розвитку (10,6 млрд дол. або 7,9%) та Міжнародного Валютного Фонду (9,74 млрд дол. або 7,2%), які були залучені на пільгових умовах. Так, від ЄС отримано програму підтримки на 18 млрд євро [5]. Термін погашення кредиту - 35 років, а проценти та інші платежі за обслуговування боргу замість України компенсуватимуть країни ЄС.

Фінансування за борговими операціями порівняно із фінансуванням за активними операціями є найбільшим джерелом покриття дефіциту Державного бюджету України (табл. 1). Середній термін погашення державного боргу, що використовується для покриття дефіциту бюджету значно зріс, що дає Україні об'єктивну можливість управляти борговими виплатами. Так, середній строк погашення внутрішнього державного боргу станом на квітень 2023 року порівняно з лютим 2022 року зріс на 2,3 роки і тепер становить 8,6 років, зовнішнього державного боргу – на 3,5 роки і становить 9,8 років [6]. Це надасть Україні час для звільнення окупованих територій та відновлення національної економіки для повернення боргу.

Таблиця 1 - Фінансування Державного бюджету України за типом боргового зобов'язання, млрд грн.

Тип боргового зобов'язання	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Фінансування за борговими операціями	177,26	120,44	52,11	80,48	245,10	182,0	860,5
у т. ч. чисті внутрішні запозичення	144,04	78,24	7,35	84,50	149,31	66,6	295,0
Чисті зовнішні запозичення	52,22	36,96	44,76	-4,01	104,79	115,4	565,6
Коригування	-18,99	5,24	0,00	0,00	-9,00	0,0	0,0

Надходження від приватизації державного майна	0,19	3,38	0,27	0,55	2,25	5,1	1,7
Фінансування за активними операціями	- 107,19	-75,93	6,88	-0,04	-29,74	11,8	52,6
у т. ч. Зміни обсягів депозитів і цінних паперів, що використовуються для управління ліквідністю	- 129,22	-70,70	1,00	9,12	-4,84	-17,7	-30,0
Зміни обсягів бюджетних коштів	22,03	-5,23	5,88	-9,16	-24,90	17,0	-38,8
Фінансування за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	12,5	121,4
Всього	70,3	47,9	59,3	81,0	217,6	198,8	914,9

Джерело: складено авторами за даними річних звітів Держказначейства України про виконання державного бюджету.

Таким чином, дефіцит Державного бюджету України та державний борг як наслідок державних запозичень, які використовуються для покриття дефіциту, є не тільки неминучим, а й тим явищем, що об'єктивно сприймаються міжнародними партнерами і впливає на фінансовий стан держави під час війни в Україні.

Література:

1. Офіційний сайт Європейської Бізнес Асоціації. URL: <https://eba.com.ua/>
2. Виконання державного бюджету України. Ставки, індекси, тарифи. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/>
3. Бюджетна система : підручник / За наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К. : Центр навч. літератури ; Тернопіль : Екон. думка, 2012. – 871 с.
4. Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни / Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435
5. JP Morgan Frontier Markets Fixed Income Conference. Міністерство Фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Yuriy%20Butsa%20JP_Morgan_Frontier_Markets_Fixed_Market_Conference_08_06_2023.pdf
6. Державний борг та гарантований державою борг. Міністерство Фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovaniy-derzhavju-borg>

Гончарук Ю.

«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Науковий керівник – к.е.н. доцент кафедри фінансів імені Віктора Федосова Коломієць Г. Б.

ПОДАТКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ: ОЦІНКА РІВНЯ ПРОЗОРОСТІ ТА ІДЕНТИФІКАЦІЯ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ

В умовах війни ефективна організація та надходження податкових доходів стає ключовим елементом для забезпечення фінансових ресурсів, необхідних для